

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Сімаков К. І., Бойчук І. П.

Исследованы теоретические и организационные аспекты внутреннего аудита банков. Рассмотрены функции, задачи и проблемы службы внутреннего аудита, которые возникают во многих украинских банках. Найденны пути, которые помогут избежать и решить указанные проблемы в данной области. Также рассмотрены принципы внутреннего аудита, необходимость повышения эффективности внутреннего аудита банков Украины, которая вызвана ростом количества проблемных банков и связана не только с общей макроэкономической нестабильностью. Предложены мероприятия, связанные с совершенствованием, повышением качества, эффективным функционированием службы внутреннего аудита, в соответствии с этим, обоснованы мероприятия по повышению конкурентоспособности и совершенствования процессов внутреннего аудита банков Украины.

Досліджено теоретичні та організаційні аспекти внутрішнього аудиту банків. Розглянуто функції, завдання та проблеми служби внутрішнього аудиту, які виникають у багатьох українських банках. Знайдено шляхи, які допоможуть уникнути та вирішити вказані проблеми в даній галузі. Також розглянуті принципи внутрішнього аудиту, необхідність підвищення ефективності внутрішнього аудиту банків України, яка викликана зростанням кількості проблемних банків і пов'язана не лише із загальною макроекономічною нестабільністю. Запропоновано заходи, які пов'язані з вдосконаленням, підвищенням якості, ефективним функціонуванням служби внутрішнього аудиту, у відповідності до цього, обґрунтовано заходи щодо підвищення конкурентоспроможності та вдосконалення процесів внутрішнього аудиту банків України.

The article deals with the theoretical and organizational aspects of internal audit of the banks. The functions, tasks and problems of the internal audit service, which arise in many Ukrainian banks, are considered. The ways to help to avoid and to solve the problems in the industry are found. The principles of internal audit, the need to increase the efficiency of internal audit of banks in Ukraine, which is caused by the growing number of problem banks and is not only related to general macroeconomic instability, are also considered. Measures related to improvement, increasing the quality, effective functioning of the Internal Audit Service are proposed. In accordance with this, the measures for increasing the competitiveness and improving the internal audit processes of Ukrainian banks are substantiated.

Сімаков К. І.

канд. екон. наук, доц. каф. ОіА ДДМА
zaslonovk@ukr.net

Бойчук І. П.

студент ДДМА

ДДМА – Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ.

УДК 336.71

Сімаков К. І., Бойчук І. П.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

У сучасних умовах для збільшення продуктивності управління банківською роботою величезне значення набуває зведення і становлення надійної і ефективної системи внутрішнього аудиту, яка направлена на виявлення, поправку та уникнення деяких помилок, які мають усі шанси виникнути в процесі ведення фінансової діяльності та при складанні бухгалтерської звітності.

Світовий досвід становлення ринкових економічних відносин говорить про те, що значний інтерес науковців та практиків до поглиблення розуміння місця й ролі в цих відносинах системи внутрішнього контролю, є внутрішній аудит. Згідно з вимогами центральних банків більшості європейських країн, створення служб внутрішнього аудиту для кредитних установ є обов'язковим. Організація внутрішньобанківського контролю завжди залишається актуальним питанням для менеджменту банку на всіх рівнях управління. Проте, на відміну від іноземної практики, служба внутрішнього аудиту функціонує у деяких банках України не ефективно, це пов'язано з тим, що у даній галузі спостерігається наявність певних проблем [1].

Питанням банківського аудиту присвятили свої роботи багато зарубіжних вчених та практиків. Наукових праць та публікацій у галузі аудиту банків, не так вже і багато. Проте серед українських вчених, що зробили вагомий внесок у розгляд питань щодо банківського аудиту, можна виділити: І. Белова, І. Климович, М. Жадан, О. Васюренко, А. Мамонова, І. Жукова, Л. Сухарева та інші.

Недостатньо вирішеними є певні проблеми в галузі внутрішнього аудиту банку. Саме пошуку способів вирішення проблем внутрішнього аудиту банку присвячується дана стаття.

Метою дослідження є обґрунтування внутрішнього аудиту та розробка рекомендацій відносно вирішення проблем та підвищення ефективності банку.

В сучасних умовах для підвищення ефективності управління банківською діяльністю велике значення набуває побудова та розвиток надійної та ефективної системи внутрішнього аудиту. Необхідність підвищення ефективності внутрішнього аудиту банків України викликана зростанням кількості проблемних банків і пов'язана не лише із загальною макроекономічною нестабільністю, а й з дією негативних чинників, які виникають внаслідок некваліфікованого управління, відсутності стратегічного планування, ризикованої кредитної політики, ненадійної та недієвої системи внутрішнього контролю в банках [2].

Внутрішній аудит – незалежна експертна діяльність служби внутрішнього аудиту фінансової установи, яка полягає в проведенні перевірок та здійснення оцінки, як правило, таких елементів:

- системи внутрішнього контролю фінансової установи;
- фінансової та господарської інформації;
- економічності та продуктивності фінансової установи;
- дотримання законів, нормативних актів та інших зовнішніх вимог [3].

Служба внутрішнього аудиту – це самостійний структурний підрозділ банку, який виконує такі функції:

- наглядає за поточною діяльністю банку;
- контролює дотримання законів, нормативно-правових актів НБУ та рішень органів управління банку;
- перевіряє результати поточної фінансової діяльності банку;
- аналізує інформацію та відомості про діяльність банку, професійну діяльність її працівників, випадки перевищення повноважень посадовими особами банку;
- надає раді банку висновки та пропозиції за результатами перевірок;
- інші функції, пов'язані з наглядом та контролем за діяльністю банку [4].

У деяких українських банків внутрішній аудит обмежується лише контролем правильності ведення бухгалтерського обліку та відповідності вимог до внутрішніх та зовнішніх нормативних актів, а також здійснення комплексних перевірок відділень.

Відповідно до сучасної концепції завдань внутрішнього аудиту в банках, відносять:

- оцінка адекватності управлінської інформації та систем внутрішнього контролю;
- оцінка ефективності наявних у банку політик і процедур, і виконання їхніх вимог персоналом;
- перевірка правильності бухгалтерських проводок;
- достовірність фінансової звітності;
- аналіз ефективності систем управління ризиками та їхнього методологічного забезпечення.

В українських банках функції внутрішнього аудиту і контролю часто плутають. В законодавчій базі України чіткого розмежування між цими поняттями не проведено. У цьому контексті актуальним вважаємо положення, задеклароване документом Базельського комітету з банківського нагляду «Внутрішній аудит у банку й взаємовідносини наглядових органів і аудиторів», згідно з яким служба внутрішнього аудиту повинна бути незалежною від щоденної процедури внутрішнього контролю [5]. Необхідно чітко розуміти, що внутрішній аудит не повинен бути залучений до процесу контролю за повсякденними операціями банку, а передує йому і має працювати над оцінкою систем, процесів і процедур.

До основи концепції внутрішнього аудиту належать такі принципи: неперервність, наявність повноважень, незалежність.

Однією з найважливіших функцій внутрішнього аудиту є всебічна оцінка ризик-менеджменту банку. Комерційні банки мають складну багаторівневу систему ризиків. Ризики, з якими стикаються різні підрозділи часто суттєво відрізняються. Профілактика та диверсифікація ризиків входять до системи управління банківськими ризиками, яку в розвинених країнах реалізує внутрішній аудит.

В деяких банках є наявні проблеми, пов'язані з удосконаленням, підвищенням якості та ефективним функціонуванням служби внутрішнього аудиту:

- неправильне тлумачення суті внутрішнього аудиту [6];
- недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів [7];
- відсутність системи підготовки кадрів по роботі у сфері внутрішнього аудиту;
- недостатнє наукове опрацювання в даній сфері;
- на практиці система внутрішнього аудиту функціонує і дає певні результати тільки у великих банках, що використовують зарубіжний досвід, і дочірніх банках іноземних компаній;
- нормативно-правове забезпечення знаходиться на стадії розробки, а наявне використовується банками недостатньо і поверхово;
- банки не приділяють достатньої уваги системному аналізу, діагностиці та прогнозуванню діяльності.

Перераховані проблемні аспекти розвитку внутрішнього аудиту в Україні призводять до меншої ефективності здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві та недовіри до такої

системи. Необхідно відзначити, що деякі банки не приділяють певної уваги ні ефективній організаційній роботі служби внутрішнього аудиту, ні формуванню корпоративної структури, чим збільшують і без того високі ризики банківської діяльності.

Для того, щоб уникнути даних проблем, необхідно:

- розробляти та вводити нові нормативні акти;
- вдосконалювати вже існуючі нормативні акти;
- підвищувати кваліфікацію працівників даної сфери, шляхом проходження ними обов'язкових курсів;
- проводити роз'яснювальні роботи з персоналом щодо проведення роботи внутрішнього аудиту банку та інше.

Служба внутрішнього аудиту не гарантує стабільності банку, вона вважається необхідним інструментом контролю, який застосовується керівництвом банку для того, щоб оцінити ефективність діяльності кожного окремого структурного підрозділу.

ВИСНОВКИ

Зарубіжний досвід свідчить про те, що функціонування служби внутрішнього аудиту дозволяє періодично вдосконалювати діяльність банку. Проте деякі банки України поверхово підходять до створення внутрішнього аудиту, за рахунок цього знижують конкурентоспроможність. Для того, щоб підвищувати конкурентоспроможність українським банкам необхідно вдосконалювати процеси внутрішнього аудиту, за рахунок цього вони зможуть: триматися на «плаву», скоротити можливі ризики, розташувати до себе довіру клієнтів щодо надійності, вчасно виявляти існуючі проблеми та усувати їх появу. Розробка рекомендацій щодо удосконалення системи обліку комерційного банку, що в кінцевому випадку призведе до економії витрат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Тивончук О. І. Система внутрішнього контролю кредитних операцій / О. І. Тивончук // Науковий вісник НЛТУ. – 2013. – Вип. 23.14. – С. 247–258.
2. Система внутрішнього аудиту банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=9592>.
3. Оцінка системи внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/87824/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/otsinka_sistemi_vnutrishnogo_kontrolyu_vnutrishnogo_auditu.
4. Внутрішній аудит у банках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/18540516/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/vnutrishniy_audit_bankah.
5. Документ базельського комітету з банківського нагляду. «Внутрішній аудит у банку й взаємовідносини наглядових органів і аудиторів» // Матеріали Базельського комітету з банківського нагляду, липень 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bis.org/bcbs/index.htm.
6. Жадан М. І. Внутрішній аудит комерційного банку [Електронний ресурс] / М. І. Жадан, А. О. Хоменко. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2011_50/statti/19.pdf.
7. Костырко Р. Сучасні проблеми і перспективи підвищення якості підготовки фінансистів : сертифікація, нові технології [Електронний ресурс] / Р. Костырко. – Режим доступу: <http://www.auditex.com.ua>.